

Gaja Kos

Janja Vidmar: *Pink*. Ilustracije Urh Sobočan.

Radovljica: Didakta, 2008

Čeprav je Janja Vidmar najbrž najbolj znana kot avtorica domače mladinske problemske literature, je z romanom *Pink* napravila konstruktiven odkmik in predah od omenjene linije svojega pisanja in zapisala humorno, ironično in deloma avtobiografsko zgodbo o odraščanju Janca Vidner, ki se otepa socialistične stvarnosti in partijskega duha. Če je za njene starše zakon Tito, ki budno zre s koledarjev, razglednic in okvirjenih slik, so za Janco zakon Leviske 501. “V kavbojках Levi's je bilo lažje početi prepovedano. Najstnike so razdelile kot Rdeče morje, postale so certifikat za legitimnost obstoja.” Titova pionirka in pozneje Titova mladinka se ob prvi priložnosti pridruži mariborski hipijevski oziroma frikovski sceni in postane “mračna odpadnica”. Ne, v njenem srcu ni Tita, pač pa občudovanje inozemskih dobrin, ki so redke kot dnevi, ko se pri Jančinih doma malica suha gavrilovičeva (vse praznične stvari se dogajajo petnajstega v mesecu) in želja po prvem poljubu. Kar zadeva zadnjega, se kmalu izkaže, da ga je Janca v svoji domišljiji nekoliko precenila in mu pripisala neustrezne transcendentne razsežnosti; v končni fazi mora priznati, da je bil prvi po občutku, kot bi usta “oplazila mokra goba za brisanje table”, po vznemirljivosti pa povsem primerljiv s sajenjem rož. Eni ideali padejo prej, drugi pozneje.

Janca pa nima problemov le s poljubi, pač pa, kot se za najstnike seveda spodobi, tudi z lastno identiteto (“Kdo si pri vseh veličastnih identitetah sploh želi biti Janca?”), starši in organi izobraževanja, pri čemer bi težko trdili, da ji je nagnjenost k zardevanju, zaradi česar jo sošolci kličejo Pink Panter, tovarišica matematičarka pa skladno z duhom časa “prava hči partije”, ravno v pomoč. Drži pa, da je zardevanje naslovlilo roman. V *Pink* skratka prebiramo drobce iz življenja punce, ki odrašča v obdobju, v katerem je bilo za marsikoga edini televizor v barvah okno, v katerem Rame in Persila ni bilo mogoče kupiti v prvem marketu za prvim voga-lom, ampak šele čez mejo, tako rekoč v drugi resničnosti, in v katerem

je telefonski aparat imetnike ideološko premikal po razredni lestvici; ne sicer usodno, za pol razreda, recimo “iz revno revnih v revno manj revne” pa je menda šlo. Vse to se večini sodobnih mladostnikov verjetno bere kratkomalo kot eksotika, kar gre seveda razumeti v smislu časovne oddaljenosti in ne tematske inovativnosti; o odraščanju in osamosvajanju pod Titovo taktirko smo namreč lahko že večkrat brali, na primer pri Mazziniju (*Kralj ropotajočih duhov*), Uršiču (*Tadejev dež*) in še kje. *Pink* pa v spomin priključuje tudi prepričljiv prvenec Andreja Predina *Na zeleno vejo*, ki se glede na roman Janje Vidmar sicer dogaja s časovnim zamikom, a je prav tako izrazito “štajerski”, dogajanje je namreč umeščeno v Maribor in deloma izpisano narečno, opisuje odraščanje, ki zadeva ob omejitve svojega časa, tudi njegovi prepoznavni prvini sta humor in ironija, tako kot *Pink* je naslovniško odprt, bil je celo nominiran za Večernico. Sicer pa podobnosti seveda niso a priori slabe ali moteče, štejejo tako ali tako detajli in način, kako so v zgodbo vpeljeni oziroma kakšno zgodbo sestavijo.

Janja Vidmar se izkaže kot odlična stilistka, ki zna gradivo organizirati v dramaturško učinkovito celoto. Najbolj vsakdanje izreka domiselno (kajenje je npr. “katraniziranje pljuč”), s čimer postane posebno, zanimivo ali zabavno. Pogosto pretirava in s tem, ko (objektivno gledano) zanemarljivemu dodeljuje usodne razsežnosti, korespondira z najstniškim doživljanjem sveta, obenem pa z ironičnimi podtoni meri predvsem na starejše bralce, ki *Pink* lahko berejo z nostalgijo na minule čase Titove Jugoslavije, predvsem pa na takratni Maribor, in se hahljajo ironični distanci, ki jo avtorica zavzame do socialistične stvarnosti. Dramice, ki jih doživlja Janca, podloži z družbeno-zgodovinskim dogajanjem oziroma z dramo, ki jo doživlja država – Janca zaživi prav na dan Titove smrti –, s čimer ustvari posrečen dramaturški lok. Njeni opisi so izjemno nazorni, iz relativno nedolžnega švercanja napravi sceno, vredno akcionerjev, v pripoved učinkovito uvaja postopke zavlačevanja (na vzorčen primer boste naleteli takoj na začetku knjige, v sceni z Janco, ki se pripravlja na pionirsko prisego, medtem ko ji v želodcu centrifugirajo “na črno” pogloddane napolitanke) in vse skupaj podloži s klenim mariborskim dialektom. Janja Vidmar skratka tokrat natančno ve, kako in kdaj je treba povedati, da bo imelo pravi učinek, ki bo nadvladal bralce; *Pink* je namreč v zadnjem času ena njenih bolj sproščenih, zračnih in berljevih knjig.

Z omenjenim je očitno prepričala tudi žirijo zadnje Večernice, ki se je – med dokaj močno konkurenco, pri čemer imam v mislih Flisarjevo *Alico v nori deželi*, *Vprašanja srca* Bine Štampe Žmavc in *Polnočno kukavico in druge zgodbe* Mateta Dolenca – odločila za roman *Pink*, kar je po natanko desetletju, ko je slavila s *Princesko z napako*, druga Večernica zanjo, podaljšek seznama številnih nominacij in domačih ter mednarodnih nagrad in priznanj.